โมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา

A CAUSE AND EFFECT MODEL OF LIFE SKILLS OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS

*จตุพร เจ้าทรัพย์**

Jatuporn Chaosub*

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

****Corresponding author, E-mail:** jarchaosub@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา (2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 840 คน คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ปีที่ 2 และ ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนใน 7 ภูมิภาคของประเทศไทย ประกอบด้วย กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรแฝง จำนวน 7 ตัวแปร คือ ทักษะชีวิต คุณภาพนักเรียน รูปแบบการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อตนเองและการเรียน พื้นฐานครอบครัว และสัมพันธภาพทางสังคม ซึ่งตัวแปรแฝงดังกล่าววัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 22 ตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม จำนวน 700 ชุด ที่มีค่าความเที่ยง 0.810 ถึง 0.952 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์โมเดลริสเรล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) โมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาประกอบด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลสูงสุด คือ สัมพันธภาพทางสังคม มีขนาดอิทธิพล 0.30 รองลงมา คือ เจตคติต่อตนเองและการเรียน มีขนาดอิทธิพล 0.24 พื้นฐานครอบครัว มีขนาดอิทธิพล 0.21 และรูปแบบการเรียน มีขนาดอิทธิพล 0.17 ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.94 (2) การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า ไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 12.63 องศาอิสระ เท่ากับ 7 ที่ระดับความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ 0.082 ค่า GFI = 0.99 ค่า AGFI = 0.98 และค่า RMR = 0.00 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 59 และตัวแปรทักษะชีวิตสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพนักเรียนอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 27

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต โมเดลเชิงสาเหตุและผล นักเรียนอาชีวศึกษา

Abstract

The aims of this research were: (1) to develop a causal model and results of life skills of vocational education students; (2) to test model corresponds of the causal model and results of vocational education students' life skills with empirical data. The applied samples amount 840 were first; second; and third year vocational students who were studied in academic year 2011 of schools under the Vocational Education Commission from seven regions of Thailand. They were included the Bangkok metropolitan region, northern region, central region, northeastern region, southern region, eastern region, and western region. The used variables of this research were composed of 7 latent variables - life skills, student quality, learning patterns, motive achievement, attitudes toward self and learning, family background, and social relationships. These latent variables were measured from 22 observed variables. The research tool was questionnaire amount 700 where reliability coefficient had ranged from 0.810 to 0.952. Data were analyzed by descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, and LISREL.

The results were concluded as follows: (1) the causal model and results of life skills consisted of the direct factors affecting life skills which are the social relationship factors (0.3), attitude toward self and learning (0.24), family background (0.21), and learning patterns (0.17). The life skills directly affected student quality which had sized effecting 0.94, significant at 0.05 ; (2) the analysis results of the causal model and results of life skills were found that the model corresponded with empirical data where the chi-square (χ^2) was 12.63, degrees of freedom (df) was 7, adjusted possibility (P) was 0.082. The GFI was. 0.99, adjusted goodness of fit index (AGFI) was 0.98, and the root mean residual (RMR) was 0.00. The variables in the model can explain variations of vocational education students' life skill as 59 per cent, and the life skill variables can explain variations of vocational student quality as 27 per cent.

Keywords: Life Skills, Cause and Effect Model, Vocational Student

บทนำ

การพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนามนุษย์และการพัฒนามนุษย์คือการพัฒนาชีวิต ซึ่งการพัฒนาชีวิตของเยาวชนถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้กำหนดคุณลักษณะเป้าหมายของเด็กไทยในการพัฒนา ได้แก่ คุณลักษณะด้านเก่ง คุณลักษณะด้านดี และคุณลักษณะด้านมีความสุข โดยแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาได้มีแนวทางในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เพื่อเป็นพลังในการสร้างสรรค์โลก การศึกษาจึงถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 และมาตรา 24 ได้กำหนดการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ ระบอบการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งการที่ผู้เรียนจะพัฒนาได้อย่างมีมาตรฐาน มีคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องอาศัยการศึกษาเป็นสิ่งที่

ทำให้เกิดการพัฒนา คุณภาพของผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนานั้นจะต้องพัฒนาในรูปองค์รวมของชีวิต คือ องค์ความรู้และทักษะชีวิต

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความคิด การสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้นเพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและองค์ประกอบทักษะชีวิตที่องค์การอนามัยโลกกำหนด ทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนทุกระดับ เนื่องจากเป็นความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นในการใช้เผชิญกับปัญหาใกล้ตัว เช่น ปัญหาการเรียน การทำงาน สุขภาพ การปรับตัว ความเครียด ปัญหาครอบครัว เป็นต้น และยังเป็นความสามารถที่มีความจำเป็นสำหรับการเผชิญปัญหาเฉพาะ เช่น ปัญหายาเสพติด การพัฒนาทักษะชีวิตจึงถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ปกครองครูอาจารย์จะต้องคำนึงถึงในการปลูกฝังและฝึกฝนให้นักเรียนมีพื้นฐานของทักษะชีวิตที่ดีงามครบถ้วน เพื่อให้นักเรียนมีพื้นฐานของชีวิตในลักษณะมนุษย์ที่ดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี เก่ง รู้จักใช้ความคิด ใช้สติปัญญา ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นกระบวนการสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าประสงค์ของระบบการศึกษา การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และบรรลุตามเป้าประสงค์ของระบบการศึกษา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2552) โดยสำนักระบาดวิทยา ได้ดำเนินการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพในนักเรียนทางคอมพิวเตอร์ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 51,110 คน ในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย จากโรงเรียนใน 24 จังหวัดทั่วประเทศ โดยจำแนกรายพฤติกรรม พบว่า ประสบการณ์ใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาใช้กัญชามากที่สุดถึงร้อยละ 23.60 ใช้ยาบ้าร้อยละ 12.90 ซึ่งสูงกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ส่วนการสูบบุหรี่ นักเรียนอาชีวศึกษา สูบทุกวันและมากที่สุดถึงร้อยละ 57.2 โดยส่วนใหญ่ได้บุหรี่จากร้านขายของชำ ขอจากเพื่อนและร้านสะดวกซื้อ ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากการใช้ยานพาหนะ มีการดื่มแอลกอฮอล์ก่อนขี่รถจักรยานยนต์ ของนักเรียนอาชีวศึกษาร้อยละ 32 รองลงมาคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 22 ประเด็นการแสดงความรุนแรงนั้น พบว่า ในรอบ 12 เดือน นักเรียนอาชีวศึกษาเคยพกอาวุธถึงร้อยละ 32.90 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 24 และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 23.70 ตามลำดับ

นายอนุสรณ์ แสงนิ่มนวล ประธานกรรมการอาชีวศึกษา กล่าวว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับการเรียนอาชีวะ นักเรียนสายช่างที่เป็นคนดีคนเก่งนั้นมีจำนวนมาก แต่ภาพลักษณ์เชิงลบที่แสดงผ่านสื่อนั้น การจะแก้ไขได้นักเรียนอาชีวะทุกคนต้องช่วยกันทำให้สังคมยอมรับ ด้านกรมอาชีวศึกษาจะพัฒนาระบบการศึกษา สร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน และเร่งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเรียนอาชีวะ สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้สังคมมองว่าการเรียนอาชีวะนั้นไม่ด้อยกว่าการเรียนในมหาวิทยาลัย เนื่องจากผู้ประกอบ

การต้องการแรงงานที่มีทักษะ เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรม ยิ่งประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้วยิ่งต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาจัดเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในสาขาวิชาชีพและมีความสำคัญในตลาดแรงงานกลุ่มหนึ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและผลของทักษะชีวิตที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิต ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ระดับชั้น คะแนนเฉลี่ยสะสม สภาพสมรสของบิดามารดา บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย รูปแบบที่พักอาศัยของนักเรียน อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 78 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับข้อคำถามจากแบบประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2553 จำนวน 18 ข้อ

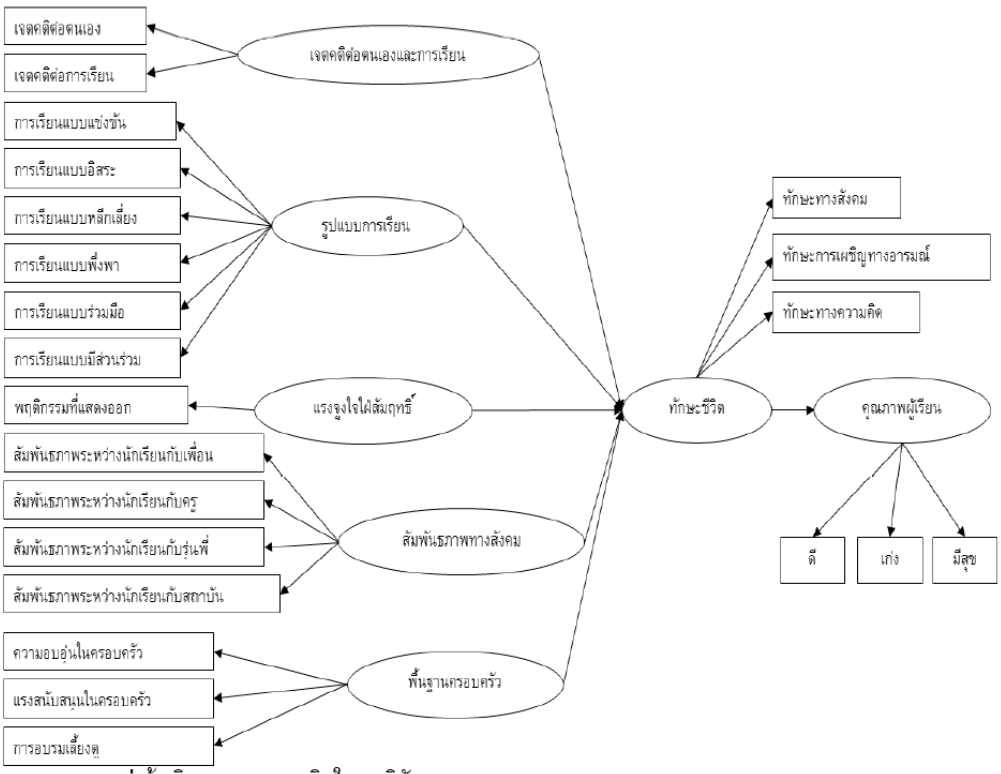

หมายเหตุ แหล่งอ้างอิงของกรอบแนวคิดในการวิจัย

(1) สุดา จันทรสุขโข (2552) (2) Sharon Sue & Juliana (2003) (3) ระเบียบ เพราะผักแว่น (2551) และ ษมาพร ศรีอิทยาจิต (2548)
(4) นิสิตา อังกุล (2552) และ วันเพ็ญ ไสไหม (2545) (5) Slicker & et al (2005) และ สุมาลี เทวฤทธิ์ (2554)
(6) สุบิน ยุระรัต (2547) และ จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2551)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ปีการศึกษา 2555 จำนวน 456,109 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก จำนวน 840 คน

การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้สถิติบรรยายด้วยโปรแกรม SPSS โดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติบรรยาย ค่าความถี่ ร้อยละ เพื่อใช้อธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนสูงสุด (MAX) คะแนนต่ำสุด (MIN) ค่าความเบ้ (SK) ค่าความโด่ง (KU) ของตัวแปรสังเกตได้เพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปร
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการวิเคราะห์โมเดลของนักเรียนอาชีวศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้โปรแกรมลิสเรล และการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรงของปัจจัยที่ส่งผลทักษะชีวิตและคุณภาพผู้เรียน ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดคือนักเรียนในเขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 17.14 รองลงมาคือ ภาคตะวันออก ร้อยละ 16.86 ภาคตะวันตกและภาคใต้ ร้อยละ 14.29 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 11.43 และภาคเหนือ ร้อยละ 8.57 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเพศหญิง ร้อยละ 51.29 และเพศชาย ร้อยละ 48.71 โดยนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 มากที่สุด ร้อยละ 38.86 รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 36.85 และ 24.29 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ระหว่าง 2.00-2.99 ร้อยละ 55.72 รองลงมาคือ 3.00-4.00, 1.00-1.99 และ 0.00-0.99 ร้อยละ 37.43, 5.14 และ 1.71 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามตัวแปรสถานภาพสมรสของบิดามารดา พบว่า ส่วนใหญ่บิดาและมารดาอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 68.43 รองลงมาคือ บิดาและมารดาแยกกันอยู่ บิดาและมารดาหย่าร้าง บิดาหรือมารดาเสียชีวิต และบิดาและมารดาเสียชีวิต ร้อยละ 16.00, 9.29, 3.71 และ 2.57 ตามลำดับ นักเรียนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ร้อยละ 60.71 รองลงมาคือ พักอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดา ญาติ และบุคคลอื่นๆ 19.86, 13.14 และ 6.29 ตามลำดับ และส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ที่บ้าน ร้อยละ 79.29 รองลงมาคือ หอพัก อพาร์ทเม้น และอื่นๆ ร้อยละ 11.29, 6.86 และ 2.56 ตามลำดับ ผู้ปกครองนักเรียนประกอบอาชีพเกษตรกรรม มากที่สุดร้อยละ 22.71 รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปรับราชการพนักงานบริษัท/องค์กรเอกชน ค้าขาย รัฐวิสาหกิจ และอื่นๆ ร้อยละ 22.14 19.00 15.86 15.14 4.00 และ 1.15 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนมากผู้ปกครองมีรายได้ 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 35.86 รองลงมาคือ 10,001 - 15,000 บาท 15,001 - 20,000 บาท ต่ำกว่า 5,000 บาท 20,001 - 25,000 บาท มากกว่า 25,001 บาท และร้อยละ 28.57, 14.72, 8.00, 6.71 และ 6.14 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ 22 ตัวแปร เป็นตัวแปรแฝง จำนวน 7 ตัวแปร คือ ทักษะชีวิต คุณภาพผู้เรียน เจตคติต่อตนเองและการเรียน พื้นฐานครอบครัว รูปแบบการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพทางสังคม ซึ่งตัวแปรแฝงทั้ง 7 ตัวแปร สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 22 ตัวแปร ดังนี้ ทักษะด้านสังคม ทักษะด้านการคิด ทักษะด้านการเผชิญอารมณ์เจตคติต่อการเรียน เจตคติต่อตนเอง รูปแบบการเรียนแบบแข่งขัน รูปแบบการเรียนแบบอิสระ รูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง รูปแบบการเรียนแบบพึ่งพา รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ รูปแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความอบอุ่นในครอบครัว รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู แรงสนับสนุนในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียน

กับรุ่นพี่ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสถาบัน คุณภาพผู้เรียนด้านดี คุณภาพผู้เรียนด้านเก่ง และคุณภาพผู้เรียนด้านมีสุข

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของทักษะชีวิตนักเรียนอาชีวศึกษา เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของตัวแปรสังเกตได้ พบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.50 ถึง 4.49) โดยตัวแปรด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (Rerat2) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.75 รองลงมาคือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสถาบัน (Rerat4) มีค่าเฉลี่ย 3.72 คุณภาพผู้เรียนด้านเก่ง (Gen) และรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ (Learn5) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับรุ่นพี่ (Rerat3) มีค่าเฉลี่ย 3.60 คุณภาพผู้เรียนด้านมีสุข (Happy) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (Rerat1) มีค่าเฉลี่ย 3.55 และแรงจูงในใฝ่สัมฤทธิ์ (Motiv) มีค่าเฉลี่ย 3.50 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง (Learn3) มีค่าเฉลี่ย 3.07 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) ของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งบอกถึงลักษณะการกระจายของข้อมูล พบว่าตัวแปรมีค่าความเบ้ (Sk) ตั้งแต่ -0.47 ถึง 0.15 โดยส่วนใหญ่มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรส่วนใหญ่สูงกว่าค่าเฉลี่ย และค่าความโด่ง (Ku) มีค่าตั้งแต่ -0.94 ถึง 0.41 โดยตัวแปรส่วนใหญ่มีโค้งการแจกแจงของข้อมูลลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรเหล่านี้มีการกระจายของข้อมูลมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรเจตคติต่อตนเองและการเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.59 ถึง 3.49) โดยตัวแปรเจตคติต่อตนเอง (Att1) และเจตคติต่อการเรียน (Att2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรรูปแบบการเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.59 ถึง 3.49) โดยตัวแปรรูปแบบการเรียนแบบพึ่งพา (Learn4) รูปแบบการเรียนแบบแข่งขัน (Learn1) รูปแบบการเรียนแบบอิสระ (Learn2) และรูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง (Learn3) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36, 3.23, 3.19 และ 3.07 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.50 ถึง 4.49) คือตัวแปรรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ (Learn5) และรูปแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม (Learn6) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และ 3.50 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.50 ถึง 4.49) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรพื้นฐานครอบครัวพบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.59 ถึง 3.49) โดยตัวแปรความอบอุ่นในครอบครัว (Fam1) แรงสนับสนุนในครอบครัว (Fam3) และการอบรมเลี้ยงดู (Fam2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47, 3.46 และ 3.29 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรสัมพันธภาพทางสังคม พบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรทุกตัวอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.50 ถึง 4.49) โดยตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (Rerat2) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสถาบัน (Rerat4) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับรุ่นพี่ (Rerat3) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (Rerat1) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75, 3.72, 3.60 และ 3.55 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรคุณภาพผู้เรียนพบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรส่วนมากอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.50 ถึง 4.49) โดยตัวแปรคุณภาพผู้เรียนด้านเก่ง (Gen) และมีสุข (Happy) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และ 3.56 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ คุณภาพผู้เรียนด้านดี (Good) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ (n = 700)

ตัวแปร	Mean	S.D.	Variance	Sk	Ku	แปลผล
SSkill	3.35	0.65	0.42	0.06	-0.54	ระดับปานกลาง
TSkill	3.42	0.76	0.57	0.10	0.41	ระดับปานกลาง
QSkill	3.31	0.74	0.55	-0.02	-0.31	ระดับปานกลาง
Att1	3.39	0.84	0.71	0.13	-0.57	ระดับปานกลาง
Att2	3.39	0.97	0.93	-0.06	-0.72	ระดับปานกลาง
Learn1	3.23	0.97	0.94	-0.21	-0.32	ระดับปานกลาง
Learn2	3.19	0.80	0.63	0.04	-0.28	ระดับปานกลาง
Learn3	3.07	0.96	0.92	-0.12	-0.28	ระดับปานกลาง
Learn4	3.36	0.79	0.63	0.07	-0.32	ระดับปานกลาง
Learn5	3.62	0.84	0.70	-0.01	-0.93	ระดับสูง
Learn6	3.50	0.76	0.58	-0.07	-0.45	ระดับสูง
Mo1	3.53	0.85	0.73	0.15	-0.58	ระดับสูง
Fam1	3.47	0.88	0.78	0.04	-0.62	ระดับปานกลาง
Fam2	3.29	0.89	0.79	-0.02	-0.43	ระดับปานกลาง
Fam3	3.46	0.95	0.90	-0.45	0.15	ระดับปานกลาง
Rerat1	3.55	0.84	0.71	0.15	-0.71	ระดับสูง
Rerat2	3.75	0.89	0.80	-0.19	-0.94	ระดับสูง
Rerat3	3.60	0.93	0.86	0.01	-0.89	ระดับสูง
Rerat4	3.72	0.92	0.85	-0.23	-0.68	ระดับสูง
Good	3.46	0.88	0.77	-0.09	-0.79	ระดับปานกลาง
Gen	3.62	0.72	0.52	-0.47	0.19	ระดับสูง
Happy	3.56	0.82	0.67	-0.18	-0.58	ระดับสูง

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาพบว่า โดยภาพรวม ทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.36 โดยมีทักษะทางด้านการคิดมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.42 รองลงมาคือ ทักษะด้านสังคม ค่าเฉลี่ย 3.35 และทักษะด้านการเผชิญอารมณ์ ค่าเฉลี่ย 3.31 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะชีวิต
ทักษะด้านสังคม	3.35	0.65	ปานกลาง
ทักษะด้านการคิด	3.42	0.76	ปานกลาง
ทักษะด้านการเผชิญอารมณ์	3.31	0.74	ปานกลาง
รวม	**3.36**	**0.62**	ปานกลาง

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 22 ตัวแปร ในตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรทั้งหมด 231 คู่ มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าความสัมพันธ์เป็นบวกทั้งหมดและมีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.117-0.734 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือคุณภาพผู้เรียนด้านเก่ง (Gen) และคุณภาพผู้เรียนด้านมีสุข (Happy) มีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ 0.734 แสดงว่า หากผู้เรียนเก่ง ผู้เรียนจะมีความสุข รองลงมาคือ ทักษะด้านสังคม (SSkill) กับทักษะด้านการเผชิญอารมณ์ (QSkill) มีขนาดความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ 0.726 แสดงว่า หากผู้เรียนมีทักษะด้านการเข้าสังคม จะมีทักษะด้านการเผชิญอารมณ์ด้วย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ แรงสนับสนุนในครอบครัวกับการเรียนรู้แบบพึ่งพาโดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ 0.117 แสดงว่า หากผู้เรียนมีแรงสนับสนุนในครอบครัวสูง ผู้เรียนจะมีการเรียนรู้แบบพึ่งพาตัวเองสูงด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในด้านเจตคติต่อตนเองและการเรียน พบว่า เจตคติต่อตนเองและเจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก เท่ากับ 0.494 แสดงว่า หากผู้เรียนมีเจตคติต่อตนเองสูงจะมีเจตคติต่อการเรียนสูงด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในด้านรูปแบบการเรียน พบว่า ตัวแปรด้านรูปแบบการเรียนทุกตัว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ รูปแบบการเรียนแบบแข่งขันและรูปแบบการเรียนแบบพึ่งพา เท่ากับ 0.594 แสดงว่า หากผู้เรียนมีการเรียนแบบแข่งขันกันสูง ผู้เรียนจะมีการเรียนแบบพึ่งพาสูงด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในด้านพื้นฐานครอบครัว พบว่าตัวแปรทุกมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การอบรมเลี้ยงดูและแรงสนับสนุนในครอบครัว เท่ากับ 0.519 แสดงว่าหากผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจะมีแรงสนับสนุนจากครอบครัวที่ดีด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในด้านสัมพันธภาพ พบว่าตัวแปรทุกตัว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับรุ่นพี่ เท่ากับ 0.805 แสดงว่า ผู้เรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูดีจะมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับรุ่นพี่ที่ดีด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในด้านทักษะชีวิต พบว่า ตัวแปรทุกตัว ได้แก่ ทักษะสังคม ทักษะการคิด และทักษะการเผชิญอารมณ์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ทักษะสังคมและทักษะการเผชิญอารมณ์ เท่ากับ 0.726 แสดงว่า นักเรียนที่มีทักษะทางสังคมที่ดี จะมีทักษะการเผชิญอารมณ์ที่ดีด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่าตัวแปรทุกตัว ได้แก่ ด้านดี เก่ง และมีสุข มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก โดยตัวแปรที่มีความ

สัมพันธ์กันสูงสุดคือ คุณภาพผู้เรียนด้านความสุขและความเก่ง เท่ากับ 0.734 แสดงว่านักเรียนที่มีความสุข จะเก่งด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 22 ตัวแปร รวม 231 คู่ ทั้งที่อยู่ในกลุ่มตัวแปรเดียวกัน และระหว่างกลุ่มตัวแปรอื่นๆ พบว่า ตัวแปรที่วัดได้มีความสัมพันธ์ภายในต่อกัน และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรอิสระแต่ละคู่มีค่าไม่เกิน 0.8 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่เป็นตัวแปรอิสระของข้อมูลชุดนี้ ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (LISREL Model) ที่มีทั้งโมเดลการวัด (Measurement Model) ซึ่งอาศัยหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ตัวแปรควรมีความสัมพันธ์ภายในต่อกัน แต่ไม่ควรมีขนาดความสัมพันธ์กันสูง และการวิเคราะห์อิทธิพล ดังนั้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลลิสเรลเต็มรูปกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิต ของนักเรียนอาชีวศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่าการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดไม่สัมพันธ์กันผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า โมเดลตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 2403.88 ค่าองศาอิสระเท่ากับ 188 และค่าความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ .000 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.75 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.66 ค่าดัชนีกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR) เท่ากับ 0.06 และค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรสูงสุด (Largest-Standardized Residuals) เท่ากับ 20.52

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยทำการปรับโมเดลเชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักเรียนโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งการปรับโมเดลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากดัชนีดัดแปลงโมเดล (Modification Indices) และผลจากการปรับโมเดลเชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักเรียนทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

โมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า ไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 12.63 องศาอิสระ เท่ากับ 7 ที่ระดับความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ 0.082 ซึ่งแสดงว่าผลการทดสอบค่าไคสแควร์ไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั่นคือยอมรับสมมติฐานว่าโมเดลการวิจัยที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI = 0.99) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI = 0.98) ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ดัชนีกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR = 0.00) มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรสูงสุด (largest Standardized residuals) เท่ากับ 1.25 มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์เหมาะสม (2.00) และกราฟคิวพล็อตของค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Q Plot of Standardize Residuals) มีความชันมากกว่าแนวทแยง ซึ่งเป็นการแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 22 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงมากที่สุด คือ คุณภาพของผู้เรียนด้านดี (Good) มีค่าเท่ากับ 0.930 รองลงมา

คือ คุณภาพของผู้เรียนด้านมีความสุข (Happy) มีค่าเท่ากับ 0.875 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (Rerat2) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสถาบัน (Rerat4) มีค่าเท่ากับ 0.873 ทักษะการคิด (TSkill) มีค่าเท่ากับ 0.854 ทักษะการเผชิญอารมณ์ (QSkill) มีค่าเท่ากับ 0.844 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับรุ่นพี่ (Rerat3) มีค่าเท่ากับ 0.841 รูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง (Learn3) มีค่าเท่ากับ 0.837 คุณภาพผู้เรียนด้านเก่ง (Gen) มีค่าเท่ากับ 0.836 ทักษะทางสังคม (SSkill) มีค่าเท่ากับ 0.799 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (Rerat1) มีค่าเท่ากับ 0.790 ความอบอุ่นในครอบครัว (Fam1) มีค่าเท่ากับ 0.784 รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ (Learn5) มีค่าเท่ากับ 0.744 แรงสนับสนุนในครอบครัว (Fam3) มีค่าเท่ากับ 0.771 รูปแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม (Learn6) มีค่าเท่ากับ 0.764 การอบรมเลี้ยงดู (Fam2) มีค่าเท่ากับ 0.761 รูปแบบการเรียนแบบแข่งขัน (Learn1) มีค่าเท่ากับ 0.755 เจตคติต่อตนเอง (Att1) เจตคติต่อการเรียน (Att2) รูปแบบการเรียนแบบพึ่งพา (Learn4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Motiv) และรูปแบบการเรียนแบบอิสระ (Learn2) มีค่าเท่ากับ 0.745, 0.732, 0.702, 0.676 และ 0.637 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.59 แสดงว่าตัวแปรเจตคติต่อตนเองและการเรียน รูปแบบการเรียน พื้นฐานครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพทางสังคม สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 59 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรคุณภาพนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.27 แสดงว่าทักษะชีวิต สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพผู้เรียนของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 27

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของตัวแปรแฝงเจตคติต่อตนเองและการเรียน รูปแบบการเรียน พื้นฐานครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพทางสังคม ที่มีต่อทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คือ สัมพันธภาพทางสังคม เจตคติต่อตนเองและการเรียน พื้นฐานครอบครัว และรูปแบบการเรียน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30, 0.24, 0.21 และ 0.17 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน พบว่า ทักษะชีวิตส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.94

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรูปแบบการเรียน (Learn) กับตัวแปร เจตคติต่อตนเองและการเรียน (Att) มีค่าสูงสุด (0.72) การที่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าสูง แสดงว่าตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันสูง นั่นคือ เมื่อนักเรียนมีรูปแบบการเรียนที่ดี ย่อมสัมพันธ์กับเจตคติต่อตนเองและการเรียนที่ดีของนักเรียนด้วย หรือถ้านักเรียนมีรูปแบบการเรียนที่ไม่เหมาะสมย่อมสัมพันธ์กับเจตคติต่อตนเองและการเรียนด้วยเช่นกัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา

ตัวแปรผล	Skill			QL		
ตัวแปรสาเหตุ	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ATT	0.24	-	0.24	0.22	0.22	-
	(0.02)*		(0.02)*	(0.03)*	(0.03)*	
	7.88		**7.88**	**7.81**	**7.81**	
LEARN	0.17	-	0.17	0.16	0.16	-
	(0.03)*		(0.03)*	(0.04)*	(0.04)*	
	5.16		**5.16**	**5.14**	**5.14**	
MOTIV	-0.03	-	-0.03	-0.03	-0.03	-
	(0.02)		(0.02)	(0.02)	(0.02)	
	-1.19		**-1.19**	**-1.19**	**-1.19**	
FAM	0.21	-	0.21	0.20	0.20	-
	(0.03)*		(0.03)*	(0.03)*	(0.03)*	
	9.78		**9.78**	**9.64**	**9.64**	
RERAT	0.30	-	0.30	0.29	0.29	-
	(0.03)*		(0.03)*	(0.03)*	(0.03)*	
	7.10		**7.10**	**7.04**	**7.04**	
Skill	-	-	-	0.94*	-	0.94*

ค่าสถิติ

ไคสแควร์ = 12.63 df =7 P = .082 GFI = .99 AGFI=.98 RMR = .00

ตัวแปร	ATT1	ATT2	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
ความเที่ยง	.745	.732	.755	.637	.837	.702	.774	.764
ตัวแปร	MOTIV	FAM1	FAM2	FAM3	RERAT1	RERAT2	RERAT3	RERAT4
ความเที่ยง	.676	.784	.761	.771	.790	.873	.841	.873
ตัวแปร	SSKill	TSkill	QSkill	Good	Gen	Happy		
ความเที่ยง	.799	.854	.844	.930	.836	.875		

สมการโครงสร้างของตัวแปร	Skill	QL
R SQUARE	.59	.27

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปรแฝง	SKILL	QL	ATT	LEARN	MOV	RERAT	FA
SKILL	1.00						
QL	-0.33	1.00					
ATT	0.63	0.60	1.00				
LEARN	0.65	0.61	0.72	1.00			
MOV	0.51	0.48	0.59	0.60	1.00		
RERAT	0.69	0.64	0.59	0.65	0.56	1.00	
FAM	0.64	0.60	0.54	0.61	0.60	0.70	1.00

หมายเหตุ *p <0.05

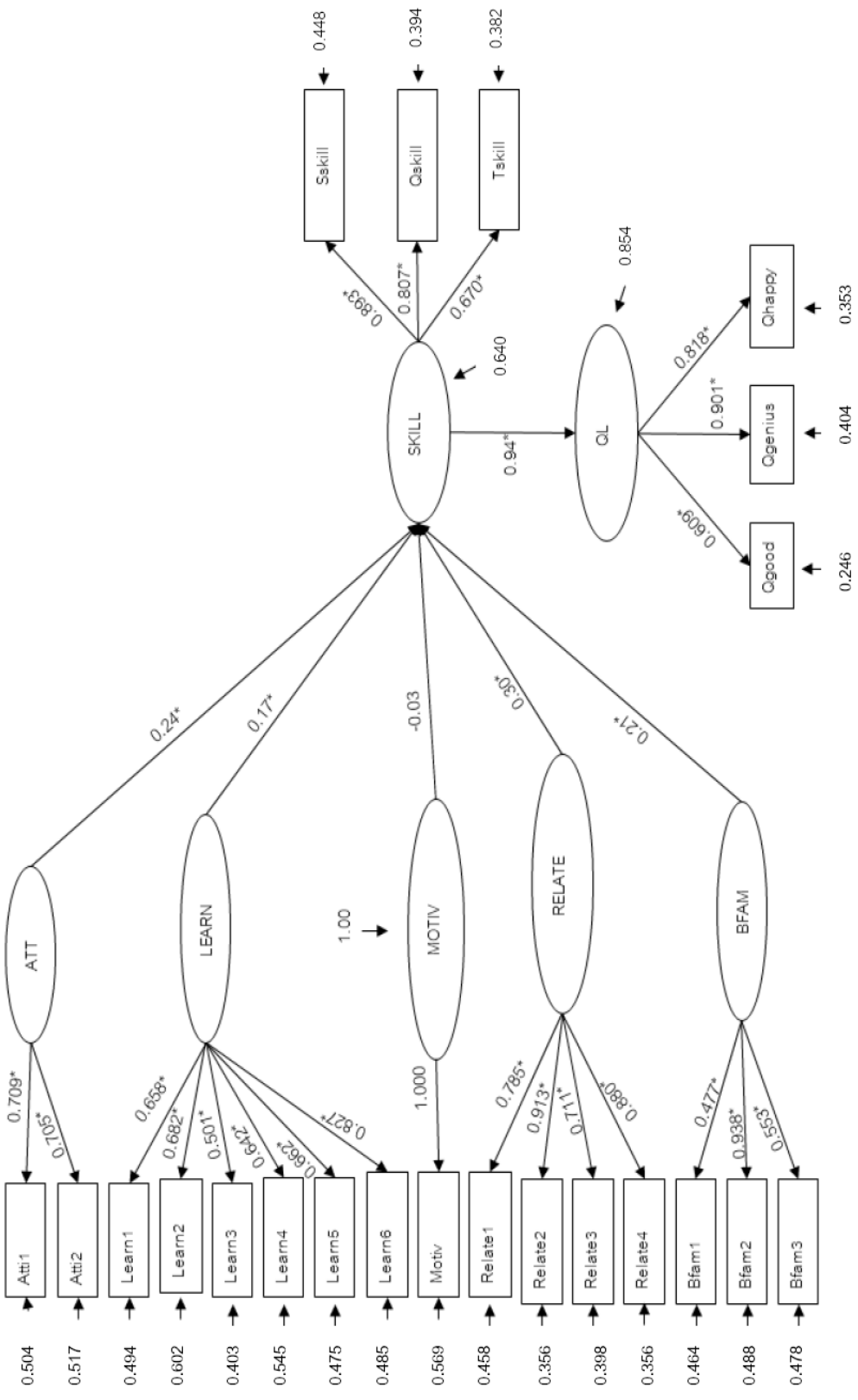

หมายเหตุ *p<0.05

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิต ของนักเรียนอาชีวศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปและอภิปรายผล

1. นักเรียนอาชีวศึกษา มีทักษะชีวิตเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทักษะทางด้านการคิดมากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะด้านสังคม และทักษะด้านการเผชิญอารมณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42, 3.35 และ 3.31 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์ไปในทางบวกทั้งหมด โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือคุณภาพผู้เรียนเก่งและคุณภาพผู้เรียนมีสุข มีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ 0.734 แสดงว่า หากผู้เรียนเก่ง ผู้เรียนจะมีความสุข

3. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลทักษะชีวิตและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างโมเดลตามกรอบแนวคิดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในรูปของค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 12.63 องศาอิสระ เท่ากับ 7 ที่ระดับความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ 0.082 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI = 0.99) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI = 0.98) ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ดัชนีกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR = 0.00) ค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรสูงสุด (largest Standardized Residuals) เท่ากับ 1.25

4. สัมพันธภาพทางสังคม เจตคติต่อตนเองและการเรียน พื้นฐานครอบครัว และรูปแบบการเรียน มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30, 0.24, 0.21 และ 0.17 ตามลำดับ และทักษะชีวิตมีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.94

เจตคติต่อตนเองและการเรียน รูปแบบการเรียน พื้นฐานครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพทางสังคม สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 59 และทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพผู้เรียนของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 27

อภิปรายผล

1. นักเรียนอาชีวศึกษามีทักษะชีวิตโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [1] ที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ซึ่งเป็นทักษะภายในที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขหรือให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของชุลีพร ดัดงาม [2] ที่ศึกษาความสามารถการใช้ทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญ ผลงานวิจัยพบว่า ความสามารถการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป

การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีทักษะทางด้านการคิดมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากทักษะทางการคิดเป็นทักษะสำคัญในการดำรงชีวิต เป็นทักษะที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีวิธีคิดแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไป

โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะทางคิดจึงมีความจำเป็นและสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับเชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ [3] ที่กล่าวว่าการคิดเป็นพฤติกรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน พฤติกรรมการคิดหรือความสามารถของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไป โดยการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนจะเริ่มตั้งแต่เด็กจนเข้าสู่วัยเรียน ถ้ามีการส่งเสริมการคิดที่ถูกต้องเหมาะสมจะช่วยพัฒนาศักยภาพทางการคิดของเด็กที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นได้

ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีกระบวนการจัดการศึกษาที่ให้ครูมีบทบาทเป็นผู้คอยชี้แนะ คอยจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะการเป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ [4] ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งสอดคล้องกับสมจิต สวธนไพบูลย์ [5] ที่กล่าวว่าครูเป็นมากกว่าผู้สอน แต่ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการหาความรู้ของผู้เรียน และเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีสติ สามารถแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตได้ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้นเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนที่ไม่สนใจเรียน หรือไม่ชอบมีส่วนในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับเพื่อนหรือผู้สอน

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์ไปในทางบวกทั้งหมด โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือคุณภาพผู้เรียนด้านเก่งและคุณภาพผู้เรียนด้านมีสุข มีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ 0.734 แสดงว่า หากผู้เรียนเก่งผู้เรียนจะมีความสุขมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ [6] ที่มนุษย์มีความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) ทั้งการนับถือตนเองและการยกย่องนับถือจากผู้อื่น สอดคล้องกับปัญญา นาแพงหมื่น [7] ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา คือ การสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

3. ทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรสัมพันธภาพทางสังคม ตัวแปรเจตคติต่อตนเองและการเรียน ตัวแปรพื้นฐานครอบครัวและตัวแปรรูปแบบการเรียน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30, 0.24, 0.21 และ 0.17 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวมของตัวแปรทักษะชีวิต ที่ส่งผลไปยังคุณภาพผู้เรียนพบว่ามีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.94 ทั้งนี้ การที่สัมพันธภาพทางสังคมมีค่าอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรทักษะชีวิตมากที่สุดเนื่องจาก การมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็นในการมีชีวิตพัฒนาการทางสังคมและความคิดความเข้าใจของบุคคลพัฒนาขึ้นจากการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น แต่ละคนถูกหล่อหลอมจากประสบการณ์ให้มีความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คน จึงต้องอาศัยความเข้าใจถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพที่มีระหว่างกัน เพื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายจะได้ประสบความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นอกจากนี้บุคคลเรียนรู้จักตนเองได้จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น [8]

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของ Harry Sullivan (1892-1949) พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการที่บุคคลมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาในความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม และรู้จักปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม

เจตคติต่อตนเองและการเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา แสดงว่าบุคคลที่มีเจตคติต่อตนเองและการเรียนในตนเองที่ดีมักเป็นบุคคลที่รู้ถึงศักยภาพของตนเอง สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ รวมทั้งปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ สามารถแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญกับเจตคติต่อทักษะชีวิตของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่ดีสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

พื้นฐานครอบครัวมีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต แสดงว่าสถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิตของครอบครัวจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างทักษะชีวิตที่ดี สอดคล้องกับบุษกร สืบซึ้ง [9] ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อครอบครัวและการสื่อสารในครอบครัวกับทักษะชีวิตพื้นฐานของวัยรุ่น พบว่า ความผูกพันต่อครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิตพื้นฐานของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอรวรรณ เจาะประโคน [10] ที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า การอบรมเลี้ยงดู เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิต

รูปแบบการเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนเป็นลักษณะเฉพาะของคนแต่ละคนที่แสดงออกทางกายภาพ อารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ผู้เรียนมีรูปแบบการเรียนที่หลากหลาย โดยผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะความคิดเห็นและเรียนรู้ประสบการณ์ด้วยวิธีการที่ตนเองเป็นผู้เลือกไว้ตามเอกลักษณ์ของตนเองเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

[1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

[2] ชุลีพร ดัดงาม. (2554). *การศึกษาความสามารถการใช้ทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: แผนกประถม โรงเรียนอัสสัมชัญ.

[3] เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. (2540). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

[4] สุวิทย์ มูลคำ; และ อรทัย มูลคำ. (2550). *19 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

[5] สมจิต สวธนไพบูลย์; และคนอื่นๆ. (2550). *รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

[6] สุรางค์ โค้วตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[7] ปัญญา นาแพงหมื่น; สุริวัตร จันทร์โสภา; และ นคร วิชัยผิน. (2554). การปฏิรูปการเรียนรู้: ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. ใน *บทความนำเสนอการประชุมสัมมนาการนิเทศติดตามและประเมินผลตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรกฎาคม 2548.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1.

[8] เอมอร กฤษณะรังสรรค์. (2555). *ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

[9] บุษกร สืบชื้ง. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อครอบครัวและการสื่อสารในครอบครัวกับทักษะชีวิตพื้นฐานของวัยรุ่นในจังหวัดปราจีนบุรี.* วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลครอบครัว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

[10] อรวรรณ เจาะประโคน. (2551). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3.